

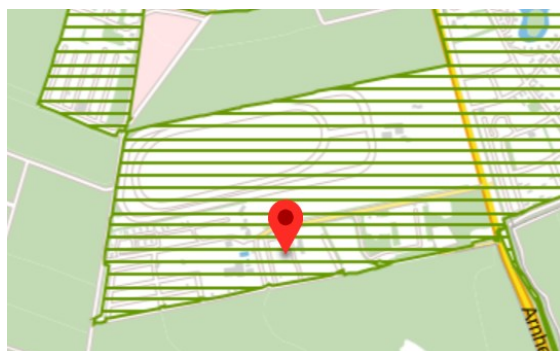
Memo

memonummer	
datum	30 november 2020
aan	Jan Willem Bovenkamp Gemeente Ede Peter Geurts Gemeente Ede Wouter Vos Europarcs Jendero Gielians K3H
van	Stephan Hammink Antea Group
kopie	
project	De Wije Werelt
projectnr.	463338.100
betreft	Nationaal Landschap

Nationaal Landschap

De provincie wil de basiskwaliteit van landschappen in Gelderland behouden. De provincie richt zich in het bijzonder op de landschappen die symbool staan voor een mooi, divers en dynamisch Gelderland, de symbolen van het Gelders landschap. Dit zijn de landschappen van bovenregionale waarde. Ze geven een afspiegeling van de diversiteit van het Gelders landschap: van het laag dynamische landschap, waar natuurlijke processen regeren, tot de landschappen met een hoge dynamiek, waar veel ruimtelijke ontwikkelingen spelen en nog gaan spelen. Met deze landschappen staat Gelderland op de kaart. De kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen zijn vervat in het document Kernkwaliteiten Gelderse Nationale Landschappen (vastgesteld door PS op 9 juli 2014).

Het plangebied is in de Omgevingsverordening Gelderland (geconsolideerde versie, december 2018) aangeduid als 'Nationaal landschap buiten de Groene ontwikkelingszone, het Gelders natuurnetwerk en Nieuw Hollandse Waterlinie'.

In artikel 2.56 (ontwikkeling in Nationaal landschap) van de Omgevingsverordening is aangegeven dat een bestemmingsplan voor gronden binnen een Nationaal landschap maar buiten de Groene ontwikkelingszone, het Gelders natuurnetwerk en de Nieuwe Hollandse Waterlinie ten opzichte van het op 17 oktober 2014 geldende bestemmingsplan alleen bestemmingen mogelijk maakt die de kernkwaliteiten van een Nationaal Landschap niet aantasten. Vanuit het Nationaal Landschap geldt op basis van deze regel een ja, mits-benadering. De stappen die bij de beoordeling van een ruimtelijke activiteit in een Nationaal Landschap moeten worden beoordeeld zijn:

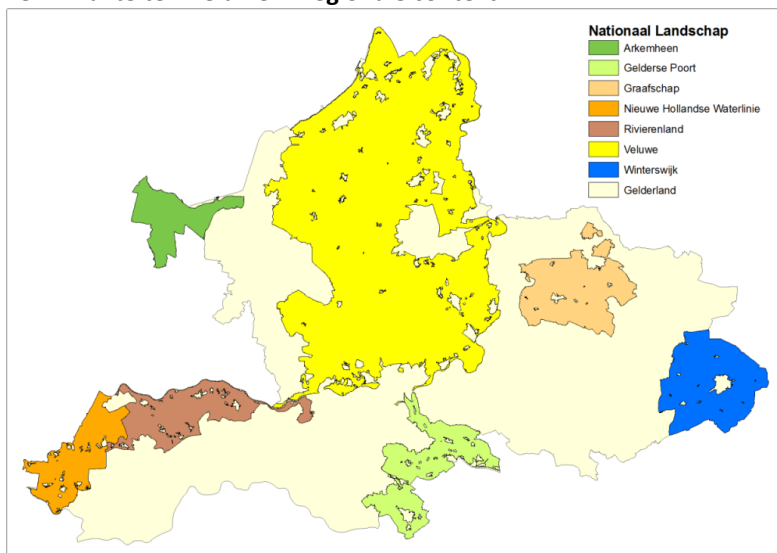
1. Tast de activiteit op die plek de kernkwaliteiten aan?
 - a. nee: Locatiekeuze akkoord
 - b. Ja: Door met vraag 2
2. Is het mogelijk om aantasting van de kernkwaliteiten te voorkomen door aangepaste inrichting en vormgeving?

- a. Ja: Locatiekeuze akkoord
 - b. Nee: Ga door met vraag 3
3. Kunnen de kernkwaliteiten behouden of versterkt worden door vergroting van het plangebied en verbreding van de activiteit?
 - a. Ja: Vergroot plangebied en verbreed initiatief met voor kernkwaliteiten positieve elementen zodat op groter gebiedsniveau afgewogen kan worden of kernkwaliteiten worden behouden of versterkt (maatwerk op gebiedsniveau)
 - b. Nee: Activiteit kan op die locatie niet plaatsvinden, tenzij van groot maatschappelijk belang.

Dit stappenschema gaat uit van nieuwe ruimtelijke activiteiten en heeft daarom betrekking op ruimtelijke ontwikkelingsplannen of onderdelen van conserverende plannen die een wijziging of uitwerking betreffen.

De kernkwaliteiten zijn beschreven in het document Kernkwaliteiten Nationale Landschappen. Conform dit document is het plangebied gelegen in het Nationaal Landschap Veluwe.

Kernkwaliteiten Veluwe in regionale context

De Veluwe vormt de grootschalige 'groene long' van Nederland. Dit grootschalige landschap bestaat uit uitgestrekte bossen, kleine oude dorpen en gehuchten, enclaves van heide en stuifzand, aardkundig en archeologisch interessante fenomenen en recreatieve bedrijven, vliegvelden en snelwegen. Het natuurlijk systeem is een belangrijke vorm van dit landschap en wordt als zodanig ook herkend: de eindeloze Veluwe waar bos groter is dan een krant, waar het zand kan stuiven en waar ontmoetingen met groot wild mogelijk zijn. Maar het gebied kent ook een rijke cultuurgeschiedenis: in prehistorie tot en met de vroege Middeleeuwen is het gebied relatief dicht bewoond geweest; de sporen daarvan zijn door het later slechts extensieve gebruik goed bewaard gebleven in landschap en ondergrond.

Meer centraal in het gebied en aan de zuidkant liggen uitgestrekte heidevelden. De oostelijke helft kent veel reliëf en bestaat vooral uit (oud) loofbos, landgoederen en aan de randen sprengen en recreatiebedrijven. De menselijke invloed en de toegankelijkheid is daar relatief gering. De westelijke helft is vlakker en kent meer afwisseling van heide, vennen, zandverstuivingen, naaldbos en recreatie (bedrijven). De toegankelijkheid is hier groter dan in de oostelijke helft. De randen van de Veluwe zijn vanuit de wijde omgeving over snelwegen goed bereikbaar en dus beleefbaar, maar in het natuurkerngebied zelf wordt de ontsluiting bewust afgebouwd (ontsnippering). Grootschalige verblijfsrecreatie vormt echter ook een bedreiging voor het landschap.

Nationaal Landschap De Veluwe is beschreven in 14 verschillende deelgebieden. Het plangebied ligt in het deelgebied Veluwmassief. De kenmerken van het Veluwemassief zijn als volgt beschreven.

1. De groene long van Nederland

- De betekenis van de Veluwe voor de verstedelijkende Nederlandse samenleving wordt steeds groter: het omringende stedelijk gebied groeit, de Randstad is eigenlijk al nabij, de stedelijke druk uit het westen is aan de Veluwe al voelbaar bij Nijkerk, Barneveld en Wageningen. Maar ook is, meer vanuit eigen dynamiek, de stedelijke druk groot en groeiend aan de zuidkant (Arnhem), de oostkant (Apeldoorn) en de noordkant (Zwolle). Als groene contramale producent van schone lucht is het Veluwemassief steeds belangrijker.
- De Veluwe is veruit het grootste aaneengesloten groene gebied van Nederland waar voor mens en dier een zekere 'eindeloosheid' is te ervaren. Dat is een unieke kwaliteit.
- De identiteit van de groene long van het Veluwemassief wordt niet alleen bepaald door het 'groen' in de zin van natuur, maar ook door de unieke aardkundige kwaliteiten (reliëf en bodem) en de rijke cultuurhistorische kwaliteiten.

Relevantie met het plan

Het bestaande terrein wordt aan de noord- en oostkant uitgebreid. De gronden aan de noordkant zijn agrarische gronden (circa 42.000 m²), die aan de oostkant betreffen bos (ca. 18.000 m²). Het bos blijft gehandhaafd, waarbij medegebruik voor recreatie wordt toegestaan in het bos. De agrarische gronden worden voor een deel (circa 18.500 m²) beplant met bomen, waarbinnen recreatieverblijven zijn toegestaan. Behoud en herstel van het bosbeeld vindt zoveel mogelijk plaats met gemengd loof- en naaldbout. De ontwikkeling versterkt daarmee door toevoeging van bosaeraal de betekenis van de Veluwe als groene long. De Arnhemseweg aan de oostkant van het plangebied is op de cultuurhistorische kaart van Gelderland als cultuurhistorisch lijnelement benoemd (Hanzeweg). Het plan heeft hier geen invloed op. Er is op de gronden van het plangebied geen sprake van specifieke aardkundige waarden, zoals reliëf.

2. Stuwwal met grootschalige afwisseling van open heide, gesloten bos, uitgestrekt open stuifzand en vennen, agrarische enclaves. Deze afwisseling is in het westelijk deel sprekender dan in het oostelijk.
 - Het westelijk deel kent meer open enclaves van heide, zand en landbouwgebied dan het oostelijk deel; dat laatste is een grootschalig besloten bosgebied.
 - Behalve de interne afwisseling met de verschillen tussen oost en west is er sprake van een sterk contrast tussen de besloten randen van de Veluwe met de lager gelegen, en veelal intensiever bebouwde, omgeving.

Relevantie met het plan

Het plangebied ligt tegen de uitlopers van het Otterlose Bos aan, onderdeel van een grootschalig besloten bosgebied en is een 'open enclave' in dat bosgebied, waar reeds een bestaand recreatiepark aanwezig is. De Wije Werelt levert een bijdrage aan kenmerkende Veluwe landschappen, namelijk: open zand, heide/ heischrale vegetatie. Deze komen in beperkte mate voor op het terrein (heide-restanten), maar middels uitbreidingen en herinrichtingen neemt de hoeveelheid relatief aanzienlijk toe.

3. Rijk aan aardkundige kwaliteiten (vooral het reliëf)
 - Het Veluwemassief is een 'ijstijdrelict'. In de voorlaatste ijstijd is het reliëf in zijn hoofdvorm ontstaan door opstuwing van grotendeels zandige rivierafzettingen door het ijs. Daarna hebben smeltwater, bodemafschuiving, verstuiving en andere erosieverschijnselen het huidige reliëf doen ontstaan. De zandverstuivingen zijn het resultaat van menselijke invloed (overbegrazing, houtoogst, strooisel- en plaggenwinning). Het geheel van aardkundige kwaliteiten op deze schaal is internationaal zeer zeldzaam.

Relevantie met het plan

Er is op de gronden van het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied geen sprake van specifieke aardkundige waarden, zoals reliëf.

4. Afwezigheid van oppervlaktewater met uitzondering van de vennen en enkele beken
 - Door de zandige ondergrond beperkt oppervlaktewater zich tot de enkele plaatsen waar een ondoorlaatbare ondergrond is: de vennen maar ook het dal van de Hierdense beek die als Staverdensche beek diep in het Veluwemassief begint.
 - In noord-zuidrichting loopt een waterscheiding onder het Veluwemassief. Het grondwater in het westelijk deel komt pas buiten het massief aan de oppervlakte in het Randmeergebied en de Gelderse Vallei; het

grondwater in het oostelijk en zuidelijk deel wordt, deels nog op het massief, aangesneden door tal van sprengbeken (zie nr. 25); hier komen ook veenachtige gebieden voor met zeer hoge waterstanden en kwel.

Relevantie met het plan

Er is op de gronden van het plangebied geen sprake van oppervlaktewater in de vorm van vennen of beken. De relevante waarden worden derhalve met dit plan niet aangetast.

5. Weinig bebouwing

- Bebouwing op het massief zelf beperkt zich tot enkele oude landbouwenclaves, bebouwing samenhangend met de 'watereconomie' van de beken, 19e- en 20e-eeuwse landgoedbebebouwing, 19e- en 20e-eeuwse bebouwing voor medische, zorg- en militaire instellingen. Tot deze bebouwing behoren grote bijzonderheden, zoals het jachtslot St. Hubertus op de Hoge Veluwe, Radio Kootwijk, het militaire complex op de Kop van Deelen en voormalige sanatoria.
- Veel van de meer recente bebouwing is bedoeld voor recreatie, vooral huisjesterreinen met bijbehorende voorzieningen.
- Aan de zuidrand ligt relatief veel bebouwing binnen de begrenzing met onder meer de kernen van Doorwerth en Heveadorp, landgoederen en militaire en instellingsbebouwing.

Relevantie voor het plan

In het plangebied is reeds sprake van recreatiebebouwing. Ook tegenover het plangebied, aan de overzijde van de Arnhemseweg ligt reeds een recreatieterrein De Zanding met recreatieve bebouwing.

6. Karakteristieke en cultuurhistorisch waardevolle open essen op de flanken

- Dit betreft met name enkele complexen van oude bouwlanden ten noorden van Ede: de Doesburger Enk, Lunterense Eng, de Wekeromse Eng, en daarnaast de oude bouwlanden bij Harskamp en in de landgoedgordel tussen Velp en Dieren. Vele complexen van open oude bouwlanden liggen juist buiten de begrenzing van het Veluwemassief. De bouwlanden ten noorden van 't Hof te Dieren (deels oud open bouwland, deels voormalig bos) verdragen toevoeging van opgaande elementen in het kader van ecologische verbinding.

Relevantie voor het plan

Het plangebied is een voormalige open plek met agrarische gronden die al geruime tijd in gebruik is als recreatieterrein. Op basis van de hoogtekartaart kan worden gesteld dat er geen sprake is van cultuurhistorisch waardevolle open es.

7. Een 'antropogene' leegte van nu met een schatkamer van cultuurwaarden van toen: landgoederen, grafheuvels, boerderijen et cetera

- De Veluwe is in de IJzertijd een kerngebied van bewoning geweest met omringende natte, onbewoonde gebieden. In de Middeleeuwen is dat omgedraaid. Van de prehistorische bewoning resteren grafheuvels en celtic fields. De ijzerwinning uit de tijd dat de Veluwe het eerste 'industriegebied' van de lage landen was heeft geleid tot ontbossing en relicten zoals houtskoolbrandplaatsen met rode zanden.
- 'Een deel van de kleine landbouwenclaves zijn zeer oude nederzettingen die teruggaan tot de Vroege Middeleeuwen of eerder; tot die stokoude nederzettingen behoren Vierhouten, Drie, Garderen/Houtdorp, Koudhoorn, Boeschoten, Hoog Soeren, De Ginkel en Gortel.
- Uit de tijd dat de Veluwe een zeer extensief gebruikt doorgangsgebied was, dateren de hessenwegen die overwegend in oost-westrichting het massief doorkruisen.
- Tot de landgoederen behoren enkele zeer oude langs de Hierdensche beek: Staverden en Leuvenum. Andere landgoederen zijn als boslandgoederen gesticht nadat de heide functieloos was geworden en daarom bebost kon worden; in de meeste gevallen is een klein deel van het landgoed bijzonder verfraaid waar het landhuis staat. Een uitzonderlijk geval is de Hoge Veluwe dat door het echtpaar Kröller-Müller als een symbiose tussen natuur en kunst is bedoeld.

Relevantie voor het plan

Het plangebied ligt niet op gronden met de benoemde kwaliteiten. Het plan is geen onderdeel van archeologisch waardevol gebied of landgoederen / oude boerderijen.

8. Rijke variatie aan (cultuurhistorisch bepaalde) soorten bos: van zeer oude loofboscomplexen tot rechtlijnig verkaveld productiebos en recent ontwikkeld 'oerbos' met begrazers
- Zeer oude loofboscomplexen komen voor bij sommige van de oudere nederzettingen. Ze komen vooral voor op de Noord- en Oost-Veluwe en plaatselijk in de zuidrand. Voorbeelden zijn: Speulderbos, Sprielderbos, Putterbosch, Vierhousterbos, Gortelsche Bosch, Hoog Soerense bos, Vreebosch en Meerveldsche bosch. Verspreid komen hakhoutbossen voor met een hoge ouderdom.
 - Deels oude, deels jongere landgoederen en buitenplaatsen aan de zuidrand.
 - Landgoedbossen uit de 19e en 20e eeuw naar de inzichten van de particuliere eigenaren met veelal over kleine oppervlakten parkachtige structuren met bebouwing.
 - Staats- en gemeentelijke bebossingen in rechtlijnige patronen.

Het plangebied grens aan het Otterlose Buurtbos en het Roekelsche Bosch. Het bos wordt met het plan niet aangetast; er is juist sprake van een toevoeging van bosareaal.

9. Rust, ruimte, donkerte

Het plangebied ligt nabij de kern Otterlo en bestaat uit een recreatieterrein. Het plangebied geeft net als de bestaande omgeving met de bebouwde kom van Otterlo en andere aanwezige recreatieterreinen in de huidige situatie reeds een verstoring van dus, ruimte en donkerte.

De Wije Werelt en het landschap

Historische ontwikkelingen

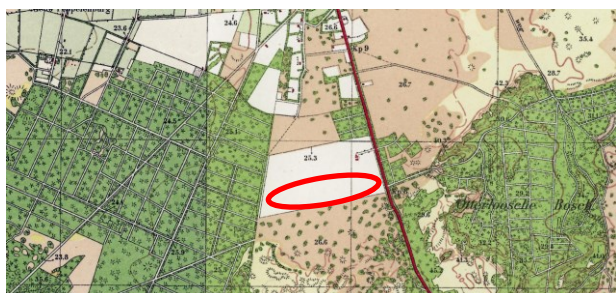
De Wije Werelt is onderdeel van het Veluwemassief. De bodem bestaat uit kalkloze zandgronden met een schraal tot zeer schraal karakter en droog. Dit leidde in het verleden tot het ontstaan van grote aaneengesloten heidevelden. De Wije Werelt was hier onderdeel van. Historische kaarten op Topotijdreis.nl geven een beeld van de ontwikkeling die het gebied doorliep. Vanaf circa 1870 zijn de eerste ontginningslijnen te zien. Dit zijn naaldhoutbebossingen en enkele rechte wegen over de heide. De bebossing vond plaats in rechte lijnen en strakke kavels.

1870

Relatief laat (circa 1935-1940) werd het gebied verder verkaveld en bebost. De heide en zandverstuivingen bleven over grote oppervlakten overheersen, maar de ontwikkelingen gaan verder.

Hoewel de kwaliteit van de grond te wensen overlaat, worden toch gronden geschikt gemaakt voor landbouw. Juist ter plaatse van De Wije Werelt ligt zo'n perceel (zie kaart 1950) dat in gebruik is als akkergrond. De kansen voor een rendabel agrarisch bedrijf blijken gering en al snel zoekt men alternatieven, zoals in de intensieve veehouderij, de paardenhouderij, bosbouw of in de opkomende recreatiesector.

1950

Vanaf 1980 is op kaarten te zien hoe verblijfsaccommodatie de plek van de akkergrond inneemt. In de tussenliggende dertig jaar is ook de omgeving sterk veranderd. Er ontstaat er een nieuw type landschap: het Veluwe boslandschap waar De Wijde Wereld (wederom) onderdeel van is.

1980

Groenbeeld

Sinds de bebossing van de heide gemeengoed is geworden gaat het om naaldhout. Naaldhout is immers weinig droogtegevoelig, legt heide en stuifzand vast en levert prima hout. Grove den leverde het beste resultaat en grote oppervlakten werden ermee beplant. Locaties met leemhoudend zand boden ruimte aan meer eisende soorten zoals Lariks en Douglasspar. Nog steeds bepalen deze soorten het bosbeeld. Vooral de oude exemplaren van Grove den herinneren aan de heidebebossingen. Loofhout komt in mindere mate voor en dan vooral Amerikaanse eik. Deze uitheemse soort plantte men op dergelijke arme gronden veelvuldig aan, groeide uit tot indrukwekkende exemplaren en verjongde zich eenvoudig. Zomereik en Beuk komen van nature voor, maar meestal als ondergroei of bijmenging. Zo ook ter plaatse van het plangebied. De vroegere heide weet zich op lichtminnende overhoeken te handhaven en waar bos of bomen gekapt worden, weet deze zich te herstellen.

Op diverse plekken op het recreatieterrein is dit zichtbaar. In de afgelopen decennia is daar een culturele inrichting bijgekomen. De bosachtige inrichting krijgt een tuin- en parkinrichting men door nieuwe aanplant van coniferen, bloeiende heesters en sier- en nutsbomen. Tevens legde bewoners tuinen aan en plantte coniferenhagen ter afscheiding. Van meer recentelijke datum is de ontwikkeling om beukenhagen aan te planten. Rondom de entree en andere hoogwaardige voorzieningen hebben laanbomen de voorkeur gekregen boven bos.

Door deze ontwikkelingen is het 'Veluwe bosbeeld' naar de achtergrond geraakt en heeft het plaatsgemaakt voor een gevarieerde bos-, park- en tuinachtige inrichting. De Wijde Wereld heeft in de bestaande situatie ook een hedendaagse uitstraling, met een chic karakter. Dat is te zien aan de hoogwaardige inrichting en modern materiaalgebruik. Voorzieningen zijn van hoog niveau en de terreininrichting verzorgd. Laanbeplantingen en beeldbepalende bomen zorgen voor een landgoedachtige sfeer.

Eigentijdse, gebiedseigen inrichting

De Wije Werelt heeft daarnaast ook een hedendaagse uitstraling, met een chic karakter. Dat is te zien aan de hoogwaardige inrichting en modern materiaalgebruik. Voorzieningen zijn van hoog niveau en de terreininrichting verzorgd. Er vindt nog steeds veel transformatie plaats en verouderde opstallen maken plaats voor energieneutrale recreatieverblijven. De Wije Werelt is ook op een andere manier van deze tijd. Er is gekozen voor een gebiedseigen inrichtingsbeeld met aanplant van bosbomen en natuurlijke structuren en vegetaties zoals inheems bos, schraal gras, heide en open zand.

Conclusie

Uit bovenstaande beschrijving volgt dat het bestemmingsplan de kernkwaliteiten niet aantast. Met het plan wordt een bestaand recreatieterrein uitgebreid waarbij sprake is van een toevoeging van bosgebied en in beperkte mate ook heide- en zandverstuivingsgebiedjes aan het gebied, hetgeen een versterking betekent van de kernkwaliteiten en leidt tot een goede inpassing in het Veluwemassief.